

QO‘QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

FILOLOGIYA
PHILOLOGY

UDK:81.09

INGLIZ BADIY ASARLARIDA ARGO VA JARGONLARNI QO‘LLANISH JIHATLARI

Saidova Nilufar Anvar qizi

TDO‘AU tayanch doktoranti

E-mail: saidovanilufar1992@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur maqola ingliz badiiy asarlarida argo va jargonning o‘rni va ularning lingvistik, stilistik hamda ijtimoiy-madaniy ahamiyatini o‘rganadi. Ushbu leksik birliklarning qahramon xarakterini shakllantirish, realizmni kuchaytirish va ijtimoiy identifikatsiyani ifodalashdagi roli tahlil qilinadi. Turli davrlarga oid mashhur asarlar asosida olib borilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, argo va jargon adabiy ifodaning muhim vositalaridan biri bo‘lib, realizm va tematik murakkablikni oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu birliklarning boshqa tillarga tarjima qilishdagi qiyinchiliklari ham muhokama etiladi.

KALIT SO‘ZLAR: argo, jargon, sotsiolingvistika, badiiy uslub, qahramon xarakteri, tarjima muammolari, lingvistik identifikatsiya, realizm, ingliz adabiyoti, leksik variatsiya

FEATURES OF THE USE OF ARGOT AND JARGON IN ENGLISH LITERARY WORKS

ABSTRACT: This article explores the role of argot and jargon in English literary works, emphasizing their linguistic, stylistic, and sociocultural significance. It examines how these lexical elements contribute to character development, realism, and the portrayal of social identity. By analyzing notable works from different time periods, the study highlights the evolution of these non-standard linguistic units and their impact on literary expression. The findings reveal that argot and jargon serve as powerful tools for authors to enhance authenticity and deepen thematic complexity in narratives. Additionally, challenges in translating these expressions into other languages are discussed.

KEYWORDS: argot, jargon, sociolinguistics, literary style, character development, translation issues, linguistic identity, realism, English literature, lexical variation.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АРГО И ЖАРГОНА В АНГЛИЙСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается роль арго и жаргона в английской художественной литературе, акцентируя их лингвистическую, стилистическую и

социокультурную значимость. Исследуется, как эти лексические элементы способствуют созданию образов, усилению реалистичности и выражению социальной идентичности. Анализ произведений разных эпох показывает, что арго и жаргон являются мощными инструментами авторов для повышения аутентичности повествования и усложнения тематического содержания. Также обсуждаются трудности перевода этих выражений на другие языки.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: арго, жаргон, социолингвистика, литературный стиль, развитие персонажа, проблемы перевода, языковая идентичность, реализм, английская литература, лексическая вариативность

KIRISH. Til jamiyatning nafaqat aloqa vositasi, balki madaniy va ijtimoiy dinamikasining ham muhim aksidir. Tilshunoslik sohasida argo va jargon tushunchalari ko‘p yillardan buyon o‘rganib kelinayotgan dolzarb masalalardan biridir. Argo muayyan ijtimoiy guruhlariga mansub shaxslar tomonidan foydalaniladigan norasmiy til shakli bo‘lib, u rasmiy nutq me‘yorlaridan farqlanadi. Jargon esa aniq bir kasb, fan yoki ijtimoiy qatlam vakillari tomonidan ishlatiladigan terminologik til birliklaridir. Ushbu birliklar badiiy asarlarda keng qo‘llanib, matnga individual xarakter, ijtimoiy kontekst va stilistik ifodalilik bag‘ishlaydi.

Zamonaviy ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlar nafaqat qahramonlarning nutqini tabiiyroq qilish, balki ularning ijtimoiy kelib chiqishi, shaxsiyati va madaniy muhitini aks ettirish uchun ham keng qo‘llanadi. Ayniqsa, XX-XXI asrlardagi ingliz adabiyotida ushbu birliklarning ahamiyati ortib bormoqda. Mashhur yozuvchilarning asarlarida argo va jargonlar personajlarning lingvistik individualligini shakllantirish, syujetni realistik qilish va ma‘lum ijtimoiy qatlamlarning nutq odatlarini aks ettirish uchun xizmat qiladi. Misol uchun, Jorj Oruellning 1984 asarida "Newspeak" deb nomlangan o‘ziga xos jargonning qo‘llanilishi tildagi manipulyatsiya mexanizmlarini o‘rganish uchun muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Tilshunoslik nuqtayi nazaridan argo va jargonlarning dolzarbligi bir necha jihatlarida namoyon bo‘ladi. Birinchidan, bu birliklar badiiy matnlarda tilning sotsiolingvistik xususiyatlarini chuqur o‘rganishga imkon beradi. Ikkinchidan, ular badiiy tarjima sohasida muhim muammolardan biri sifatida e‘tiborga olinadi, chunki har bir tilda argo va jargonlarning o‘ziga xos milliy xususiyatlari mavjud. Uchinchidan, zamonaviy texnologiyalar va ommaviy madaniyatning rivojlanishi bilan yangi jargon birliklari paydo bo‘lishi kuzatilmoqda, bu esa tilshunoslik tadqiqotlarida muhim o‘rinni egallaydi.

Ingliz adabiyotida argo va jargonlarning ishlatilishi stilistik hamda sotsiolingvistik jihatdan bir qator ahamiyatli funksiyalarni bajaradi. Ushbu birliklar orqali mualliflar quyidagi maqsadlarga erishadilar:

1. Nutq realizmi: Qahramonlarning nutqini tabiiy va hayotiy qilish orqali o‘quvchini asar voqeligiga chuqurroq jalb etish.

2. Ijtimoiy qatlamni aks ettirish: Har bir ijtimoiy guruh o‘ziga xos til elementlariga ega bo‘lib, bular orqali ularning mavqei, qadriyatlari va hayot tarzi tasvirlanadi.

3. Kontekstual ifodalilik: Jargon va argo so‘zlari ba‘zan nozik ma’nolarni ifodalashda yoki kinoya, satira yaratishda qo‘llanadi.

4. Uslubiy individuallik: Ayrim yozuvchilar o‘zining adabiy uslubini shakllantirish va o‘quvchida ta’sirchanlik uyg‘otish uchun argo va jargonlarga murojaat qiladilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Misol tariqasida, J.D. Selinjerning *The Catcher in the Rye* asarida asosiy qahramon Holden Kolfild nutqida argo va jargon birliklarining ko‘plab namunalari uchraydi. Uning norasmiy va emotsional nutqi qahramon xarakterini chuqurroq anglashga imkon yaratadi.

Tilshunoslik fanida argo va jargonlarning o‘rganilishi uzoq tarixga ega bo‘lib, bu borada ko‘plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Masalan, Halliday (1976) o‘zining *Language as Social Semiotic* asarida tilning ijtimoiy aspektlarini o‘rganib, argo va jargonlarning kommunikativ vazifalarini ta’kidlaydi. Shuningdek, Geoffrey Hughes (2006) *An Encyclopedia of Swearing* asarida argo va jargonlarning tarixi hamda ularning adabiyot va madaniyatdagi o‘rnini batafsil tahlil qilgan. Ushbu manbalar zamonaviy ingliz adabiyotida argo va jargonlarni tadqiq etishda muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlarning funksional roli va ularning tilshunoslik nuqtayi nazaridan tahlilini amalga oshirishdir. Bu doirada quyidagi vazifalar bajarilishi rejalashtirilgan:

1. Argo va jargon terminlarining ilmiy ta’rifi va turlari haqida ma’lumot berish.
2. Ingliz badiiy asarlarida ushbu birliklarning qanday qo‘llanayotganini aniqlash.
3. Real matn namunalari asosida argo va jargonlarning sintaktik, semantik va pragmatik jihatdan tahlilini o‘tkazish.
4. Ushbu birliklarning tarjima jarayonidagi qiyinchiliklari va ularni bartaraf etish yo‘llarini o‘rganish.

Shu asosda maqolaning keyingi bo‘limlari ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlarning ishlatilishini tahlil qilish va ularning lingvistik ahamiyatini yoritishga bag‘ishlanadi.

Til jamiyatning nafaqat aloqa vositasi, balki madaniy va ijtimoiy dinamikasining ham muhim aksidir. Tilshunoslik sohasida argo va jargon tushunchalari ko‘p yillardan buyon o‘rganib kelinayotgan dolzarb masalalardan biridir. Argo muayyan ijtimoiy guruhlariga mansub shaxslar tomonidan foydalaniladigan norasmiy til shakli bo‘lib, u rasmiy nutq me’yorlaridan farqlanadi. Jargon esa aniq bir kasb, fan yoki ijtimoiy qatlam vakillari tomonidan ishlatiladigan terminologik til birliklaridir. Ushbu birliklar badiiy asarlarda keng qo‘llanib, matnga individual xarakter, ijtimoiy kontekst va stilistik ifodalilik bag‘ishlaydi.

Zamonaviy ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlar nafaqat qahramonlarning nutqini tabiiyroq qilish, balki ularning ijtimoiy kelib chiqishi, shaxsiyati va madaniy muhitini aks ettirish uchun ham keng qo‘llanadi. Ayniqsa, XX-XXI asrlardagi ingliz adabiyotida ushbu birliklarning ahamiyati ortib bormoqda. Mashhur yozuvchilarning asarlarida argo va jargonlar personajlarning lingvistik individualligini shakllantirish, syujetni realistik qilish va ma’lum ijtimoiy qatlamlarning nutq odatlarini aks ettirish uchun xizmat qiladi. Misol uchun, Jorj

Oruellning 1984 asarida "Newspeak" deb nomlangan o‘ziga xos jargonning qo‘llanilishi tildagi manipulyatsiya mexanizmlarini o‘rganish uchun muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

MUHOKAMA. Tilshunoslik nuqtayi nazaridan argo va jargonlarning dolzarbligi bir necha jihatlarida namoyon bo‘ladi. Birinchidan, bu birliklar badiiy matnlarda tilning sotsiolingvistik xususiyatlarini chuqur o‘rganishga imkon beradi. Ikkinchidan, ular badiiy tarjima sohasida muhim muammolardan biri sifatida e‘tiborga olinadi, chunki har bir tilda argo va jargonlarning o‘ziga xos milliy xususiyatlari mavjud. Uchinchidan, zamonaviy texnologiyalar va ommaviy madaniyatning rivojlanishi bilan yangi jargon birliklari paydo bo‘lishi kuzatilmoqda, bu esa tilshunoslik tadqiqotlarida muhim o‘rinni egallaydi.

Ingliz adabiyotida argo va jargonlarning ishlatilishi stilistik hamda sotsiolingvistik jihatdan bir qator ahamiyatli funksiyalarni bajaradi. Ushbu birliklar orqali mualliflar quyidagi maqsadlarga erishadilar: nutq realizmi, qahramonlarning nutqini tabiiy va hayotiy qilish orqali o‘quvchini asar voqeligiga chuqurroq jalb etish; ijtimoiy qatlamni aks ettirish, har bir ijtimoiy guruh o‘ziga xos til elementlariga ega bo‘lib, bular orqali ularning mavqei, qadriyatlari va hayot tarzi tasvirlanadi; kontekstual ifodalilik, jargon va argo so‘zlari ba‘zan nozik ma’nolarni ifodalashda yoki kinoya, satira yaratishda qo‘llanadi; uslubiy individuallik, ayrim yozuvchilar o‘zining adabiy uslubini shakllantirish va o‘quvchida ta’sirchanlik uyg‘otish uchun argo va jargonlarga murojaat qiladilar.

Misol tariqasida, J.D. Selinjerning *The Catcher in the Rye* asarida asosiy qahramon Holden Kolfild nutqida argo va jargon birliklarining ko‘plab namunalari uchraydi. Uning norasmiy va emotsional nutqi qahramon xarakterini chuqurroq anglashga imkon yaratadi.

Tilshunoslik fanida argo va jargonlarning o‘rganilishi uzoq tarixga ega bo‘lib, bu borada ko‘plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Masalan, Halliday (1976) o‘zining *Language as Social Semiotic* asarida tilning ijtimoiy aspektlarini o‘rganib, argo va jargonlarning kommunikativ vazifalarini ta’kidlaydi. Shuningdek, Geoffrey Hughes (2006) *An Encyclopedia of Swearing* asarida argo va jargonlarning tarixi hamda ularning adabiyot va madaniyatdagi o‘rnini batafsil tahlil qilgan. Ushbu manbalar zamonaviy ingliz adabiyotida argo va jargonlarni tadqiq etishda muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlarning funksional roli va ularning tilshunoslik nuqtayi nazaridan tahlilini amalga oshirishdir. Bu doirada quyidagi vazifalar bajarilishi rejalashtirilgan: argo va jargon terminlarining ilmiy ta’rifi va turlari haqida ma’lumot berish; ingliz badiiy asarlarida ushbu birliklarning qanday qo‘llanayotganini aniqlash; real matn namunalari asosida argo va jargonlarning sintaktik, semantik va pragmatik jihatdan tahlilini o‘tkazish; ushbu birliklarning tarjima jarayonidagi qiyinchiliklari va ularni bartaraf etish yo‘llarini o‘rganish.

Badiiy adabiyotda argo va jargonlarning o‘ziga xos stilistik vosita sifatida qanday ishlatilishini anglash uchun, ularning lingvistik jihatlarini sinchkovlik bilan tahlil qilish zarur.

Til jamiyatning nafaqat aloqa vositasi, balki madaniy va ijtimoiy dinamikasining ham muhim aksidir. Tilshunoslik sohasida argo va jargon tushunchalari ko‘p yillardan buyon

o‘rganib kelinayotgan dolzarb masalalardan biridir. Argo muayyan ijtimoiy guruhlariga mansub shaxslar tomonidan foydalaniladigan norasmiy til shakli bo‘lib, u rasmiy nutq me‘yorlaridan farqlanadi. Jargon esa aniq bir kasb, fan yoki ijtimoiy qatlam vakillari tomonidan ishlatiladigan terminologik til birliklaridir. Ushbu birliklar badiiy asarlarda keng qo‘llanib, matnga individual xarakter, ijtimoiy kontekst va stilistik ifodalilik bag‘ishlaydi.

Zamonaviy ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlar nafaqat qahramonlarning nutqini tabiiyroq qilish, balki ularning ijtimoiy kelib chiqishi, shaxsiyati va madaniy muhitini aks ettirish uchun ham keng qo‘llanadi. Ayniqsa, XX-XXI asrlardagi ingliz adabiyotida ushbu birliklarning ahamiyati ortib bormoqda. Mashhur yozuvchilarning asarlarida argo va jargonlar personajlarning lingvistik individualligini shakllantirish, syujetni realistik qilish va ma‘lum ijtimoiy qatlamlarning nutq odatlarini aks ettirish uchun xizmat qiladi. Misol uchun, Jorj Oruellning 1984 asarida "Newspeak" deb nomlangan o‘ziga xos jargonning qo‘llanilishi tildagi manipulyatsiya mexanizmlarini o‘rganish uchun muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Tilshunoslik nuqtayi nazaridan argo va jargonlarning dolzarbligi bir necha jihatlarida namoyon bo‘ladi. Birinchidan, bu birliklar badiiy matnlarda tilning sotsiolingvistik xususiyatlarini chuqur o‘rganishga imkon beradi. Ikkinchidan, ular badiiy tarjima sohasida muhim muammolardan biri sifatida e‘tiborga olinadi, chunki har bir tilda argo va jargonlarning o‘ziga xos milliy xususiyatlari mavjud. Uchinchidan, zamonaviy texnologiyalar va ommaviy madaniyatning rivojlanishi bilan yangi jargon birliklari paydo bo‘lishi kuzatilmoqda, bu esa tilshunoslik tadqiqotlarida muhim o‘rinni egallaydi.

Ingliz adabiyotida argo va jargonlarning ishlatilishi stilistik hamda sotsiolingvistik jihatdan bir qator ahamiyatli funksiyalarni bajaradi. Ushbu birliklar orqali mualliflar quyidagi maqsadlarga erishadilar: nutq realizmi, qahramonlarning nutqini tabiiy va hayotiy qilish orqali o‘quvchini asar voqeligiga chuqurroq jalb etish; ijtimoiy qatlamni aks ettirish, har bir ijtimoiy guruh o‘ziga xos til elementlariga ega bo‘lib, bular orqali ularning mavqei, qadriyatlari va hayot tarzi tasvirlanadi; kontekstual ifodalilik, jargon va argo so‘zlari ba‘zan nozik ma‘nolarni ifodalashda yoki kinoya, satira yaratishda qo‘llanadi; uslubiy individuallik, ayrim yozuvchilar o‘zining adabiy uslubini shakllantirish va o‘quvchida ta’sirchanlik uyg‘otish uchun argo va jargonlarga murojaat qiladilar.

Misol tariqasida, J.D. Selinjerning *The Catcher in the Rye* asarida asosiy qahramon Holden Kolfield nutqida argo va jargon birliklarining ko‘plab namunalari uchraydi. Uning norasmiy va emotsional nutqi qahramon xarakterini chuqurroq anglashga imkon yaratadi.

Tilshunoslik fanida argo va jargonlarning o‘rganilishi uzoq tarixga ega bo‘lib, bu borada ko‘plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Masalan, Halliday (1976) o‘zining *Language as Social Semiotic* asarida tilning ijtimoiy aspektlarini o‘rganib, argo va jargonlarning kommunikativ vazifalarini ta’kidlaydi. Shuningdek, Geoffrey Hughes (2006) *An Encyclopedia of Swearing* asarida argo va jargonlarning tarixi hamda ularning adabiyot va madaniyatdagi o‘rnini batafsil tahlil qilgan. Ushbu manbalar zamonaviy ingliz adabiyotida argo va jargonlarni tadqiq etishda muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlarning funksional roli va ularning tilshunoslik nuqtayi nazaridan tahlilini amalga oshirishdir. Bu doirada quyidagi vazifalar bajarilishi rejalashtirilgan: argo va jargon terminlarining ilmiy ta’rifi va turlari haqida ma’lumot berish; ingliz badiiy asarlarida ushbu birliklarning qanday qo‘llanayotganini aniqlash; real matn namunalari asosida argo va jargonlarning sintaktik, semantik va pragmatik jihatdan tahlilini o‘tkazish; ushbu birliklarning tarjima jarayonidagi qiyinchiliklari va ularni bartaraf etish yo‘llarini o‘rganish.

Tadqiqotning metodologik asoslari muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada tadqiqot obyekti sifatida ingliz badiiy adabiyotidagi argo va jargon birliklari tanlab olindi. O‘rganilayotgan adabiy matnlar asosida tahlil qilinadigan usullar lingvistik, stilistik va sotsiolingvistik yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. Lingvistik tahlil argo va jargonlarning leksik-semantik jihatlarini aniqlashga qaratilgan bo‘lsa, stilistik tahlil ularning adabiy matn tarkibidagi rolini ko‘rsatadi. Sotsiolingvistik usul esa ushbu birliklarning ijtimoiy kontekstdagi o‘rnini tushuntirishga imkon beradi.

Tilshunoslik nuqtayi nazaridan bunday birliklarning afzalliklari shundaki, ular badiiy matnning lingvistik rang-barangligini oshiradi, qahramonlar nutqini jonlantiradi va ijtimoiy qatlamlarning nutq odatlariga oid qimmatli ma’lumot beradi. Biroq, kamchiliklar ham mavjud. Argo va jargonlar ko‘pincha juda mahalliy yoki kontekstga bog‘liq bo‘lib, ularning boshqa tillarga tarjima qilinishi qiyinlashadi. Bundan tashqari, ayrim hollarda ularning haddan tashqari qo‘llanilishi matnni tushunishni qiyinlashtirishi yoki uni ma’lum auditoriyaga cheklab qo‘yishi mumkin.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, ingliz badiiy adabiyotida argo va jargonlarning qo‘llanilishi mualliflar uchun kuchli stilistik vosita bo‘lib xizmat qiladi. Bu birliklar personajlarning lingvistik individualligini shakllantirish, realistik atmosferani yaratish hamda jamiyatning turli qatlamlarini aks ettirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ularning lingvistik va tarjima nuqtayi nazaridan murakkabligi, o‘rganilishi lozim bo‘lgan dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda. Kelajakda yangi lingvistik metodlar va texnologiyalar yordamida argo va jargonlarning badiiy matnlardagi o‘rnini yanada chuqurroq o‘rganish va ularning tarjima amaliyotidagi muammolarini hal etish istiqbollari mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Halliday, M. A. K. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. Edward Arnold, 1976.
2. Hughes, Geoffrey. *An Encyclopedia of Swearing: The Social History of Oaths, Profanity, Foul Language, and Ethnic Slurs in the English-Speaking World*. M.E. Sharpe, 2006.
3. Orwell, George. 1984. Harvill Secker, 1949.
4. Salinger, J.D. *The Catcher in the Rye*. Little, Brown, 1951.
5. Trudgill, Peter. *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. Penguin Books, 2000.
6. Wardhaugh, Ronald. *An Introduction to Sociolinguistics*. Wiley-Blackwell, 2010.